

وزارت آموزش و پرورش

اداره کل آموزش و پرورش استان

اداره آموزش و پرورش شهرستان

عنوان اقدام پژوهی :

چگونه توانستم مشکل ضعف و کند نویسی را در درس املا در علی دانش آموز پایه چهارم کاهش دهم؟

نام و نام خانوادگی مولف اول /مجری اصلی :

پست سازمانی :

رشته تحصیلی :

آخرین مدرک تحصیلی :

دوره تحصیلی :

سمت فعلی :

شماره پرسنلی :

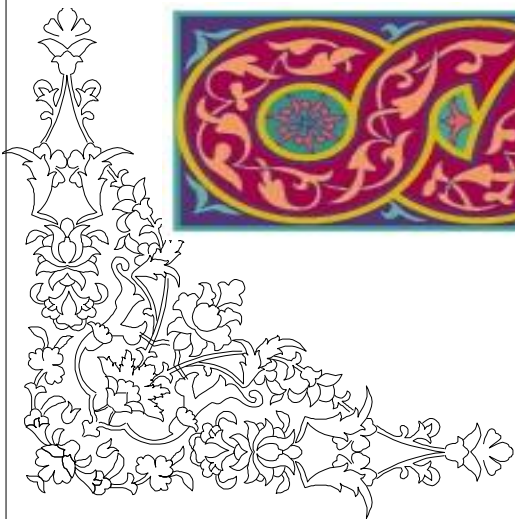

عنوان اقدام پژوهی :

**چگونه توانستم مشکل ضعف و کند نویسی را در درس
املا در علی دانش آموز پایه چهارم کاهش دهم؟**

تقدیم به :

همه ی معلمان که ایثار کارشان و صبر مرامشان است ، آنانی که افق دیدگانشان عزت ایران و اقیانوس دل هاشان آکنده از عشق به فرزندان معصوم این مرز و بوم است . بی آن که از ایشان نامی باشد ، نام و نشان این مرز و بوم ثمره ی مجاهدت های آنان است ، آخرتشان مملو از اجر و الطاف الهی باد .

تشکر و قدردانی:

اینگ که این اقدام پژوهی به لطف ایزد منان به اتمام رسیده بر خود لازم می دانیم که از همه کسانی که طی این پژوهش با راهنمایی و مساعدت خویش ما را پاری کرده اند تشکر نماییم. و جهت ارائه نظرات مفید و ارزنده شان و وقتی که در روند هدایت پژوهش داشته اند متشکریم.

چکیده:

همانگونه که مستحضرم ماده ی درسی املا با اهمیت، توأم با مشکلاتش در عملکرد دانش آموزان است. براساس آمارهای منتشر شده ی وزارت آموزش و پرورش هر ساله دانش آموزان زیادی به جهت عدم کسب مهارت درست نویسی نظام آموزشی را ترک می نمایند. اهمیت و ضرورت درس املاء و وجود مشکلات عدیده در این درس انگیزه ای شد که اقدام پژوهی حاضر در رابطه با چگونگی برطرف نمودن مشکل کند نویسی املا علی در پایه چهارم ابتدایی انجام گیرد. هدف اصلی پژوهش بررسی و توصیف وضعیت موجود مشکلات کند نویسی دیکته ای یکی از دانش آموزان پایه چهارم ابتدایی به نام علی و ارائه یک تصویر روشن از مشکلات دیکته ای به معلمان و برنامه ریزان آموزشی است. مقطع ابتدایی زیر بنای مقاطع دیگر تحصیلی می باشد در دوره ابتدایی دو درس ریاضی و فارسی (قرائت فارسی و املا فارسی کلیدی هستند و بیشترین ساعات به این دو درس اختصاص می یابد و از بین دو درس ذکر شده درس فارسی از اهمیت دو چندانی برخوردار می باشد. به طوری که بدون یادگیری درس فارسی ، یادگیری دروس دیگر تقریباً غیر ممکن می باشد. یکی از مهمترین مشکلات دانش آموزان در مدرسه، ضعف در خواندن و نوشتن است. املاء نوعی نوشتن است. اینجانب در این تحقیق برای رفع مشکل املا دانش آموزی به نام علی سعی کردم راهکارهایی پیدا کنم و او را در درس املاء تقویت کنم. و مشکل کند نویسی را در وی از بین ببرم . برای پیدا کردن راه کارها نیاز به یک سری اطلاعاتی داشتم، نظیر این اطلاعات را از طریق خود دانش آموز، پرونده وی ، والدین و مشاور مدرسه جمع آوری کردم با توجه به این اطلاعات راه کارهایی را یافتم و آنها را با دانش آموز به مرحله اجرا در آوردم. جملگی این راه کارها برای تقویت حافظ دیداری، تقویت توالی دیداری و تقویت حافظه شنیداری بود که علی در آنها ضعف داشت. در پایان اجرای این راه حل ها ، نتیجه خوبی از پیشرفت دانش آموز به دست آمد که امیدوارم این راه حل ها را هم سایر معلمان برای کاهش ضعف در درس املاء و مشکل کند نویسی دانش آموز به کار ببرند.

در نوشتار دانش‌آموزان مقطع ابتدایی، مشکلات فراوانی مانند کند نویسی، کج نویسی، پُر فشار نویسی، راست نویسی بیش از حد و موارد بسیار دیگری وجود داشته که در مجموع به این مشکلات، بد نویسی می‌گویند. یکی از اصلی‌ترین مشکلات بد نویسی، کند نویسی است. کند نویسی سبب بروز مشکلات فراوانی مخصوصاً در درس املا می‌شود. این مشکل در بزرگ‌ترها هم مشاهده شده است

علت‌های مختلفی برای کند نویسی وجود دارد؛ از جمله :

• عدم هماهنگی چشم و دست

• فشار زیاد قلم روی کاغذ

• عدم صحیح در دست گرفتن قلم

• ضعف بودن عضلات انگشتان و دست

• ملال‌آور بودن نوشتن به دلیل ضعف یا عدم داشتن انگیزه و....

کند نویسی هم‌چنین موجب ضعف دانش‌آموز در درس املا می‌شود. این مشکل او را در انجام تکالیف نیز ناتوان کرده و از جهتی اگر در سنین پایین درمان نشود، در سنین بزرگسالی باعث به‌وجود آمدن مشکلات ثانویه می‌گردد.

در بسیاری از موارد مشاهده شده است که والدین با پرخاش و اعتراض به دانش‌آموز و آموزگار او، موجب تشدید این مشکل شده‌اند.

شکل نوشتاری زبان عالی‌ترین و پیچیده‌ترین شکل ارتباط است (نوشته پور، ۱۳۷۸) و در سلسله مراتب مهارت‌های زبانی (شنیدن، گفتن، خواندن، نوشتن) نوشتن آخرین مرحله است که آموخته می‌شود و آموخته‌های بنیادی و تجارب مفید مهارت‌های زبانی در گوش دادن و سخن گفتن و خواندن در واقع پیش

نیازی برای نوشتن محسوب می شوند. در دنیای امروز نوشتن از مهم ترین وسایل تفهیم و تفاهم ارتباط به شمار می رود و در نشر عقاید و افکار و نزدیک کردن جوامع بشری و اشاعه ی فرهنگ و تمدن نقش حیاتی دارد و هم چنین یکی از اهداف اصلی در دوره ی ابتدایی محسوب می شود و نزدیک به ۲۰٪ از کل ساعت تحصیل در دوره ی ابتدایی است ولی متأسفانه در شیوه ی آموزش و هم چنین در عملکرد دانش آموزان در نوشتن مشکلات خاصی مشاهده می گردد که تاکنون هیچ برنامه ی منسجمی در نظام آموزشی برای رفع مشکلات نگارش دانش آموزان ارائه نشده است. (هومن، ۱۳۹۳، ص ۱۹)

شیوه ی برخورد با مشکلات نگارشی دانش آموزان به صورت غیر علمی و سلیقه ای است و تحقیقات بسیار کمی نیز در این حیطه صورت گرفته است در این تحقیق در جهت هدف های زیر برای رفع مشکل املا ی دانش آموز به نام علی انجام گرفته است:

۱- تقویت حافظه دیداری دانش آموز

۲- تقویت توالی دیداری دانش آموز

۳- تقویت حافظه شنیداری دانش آموز

امید که با انجام این راه کارها خود و همکاران بتوانیم در جهت موفقیت دانش آموزان گام برداریم.

بیان مسأله

تحقیقات مارچ (۱۹۷۲) در نارسایی های زبانی بیکر (۱۹۸۲) گلامن (۱۹۸۲) نارسایی های فراشناختی لیون (۱۹۸۴) در مورد اختلالات خواندن و نوشتن از قبل می باشد. (تبریزی، ۱۳۸۶، صفحه ی ۶۵) با توجه به موارد ذکر شده تعداد دانش آموزانی که در برخی از امورات تحصیلی خود دچار مشکلاتی هستند قابل توجه است. به طوری که در هر سال عده ای از این دانش آموزان به دلیل برخی از اختلالات خاصی یادگیری ترک تحصیل نموده یا مردود می شوند. و یا با حداقل کارایی نردبان تحصیلی را می پیمایند و به هر لحاظ نظام آموزشی هزینه های زیادی را از این بابت می پردازد. مشکل تنها مربوط به دانش آموزان نیست. معلمان نیز

به علت عدم آگاهی از طیف اختلالات یادگیری دانش آموزان مشکلات آنان را چندین برابر می کنند چون در مواجهه با این مشکلات یا نسبت به آن ها بی توجه می شوند یا برچسب هایی مثل کودکان عقب مانده به دانش آموزان می زنند. در نتیجه از همان اوایل تحصیلی نوعی سرخوردگی و عدم باور توانایی های خود لذا توجه به اختلالات یادگیری دانش آموزان در دیکته از مسائل مهم آموزش و پرورش بوده و شناسایی ابعاد مسئله ضرورتی برای معلمان و برنامه ریزان است. (هومن، ۱۳۹۳، ص ۲۳)

عامل اساسی برای موفقیت در هر فعالیتی، داشتن اطلاعات لازم در آن زمینه می باشد. پس لازم بود، به اطلاعاتی در میزان علاقمندی علی به درس املا دست یابیم؛ در این زمینه با تحقیق از معلم های دیگر و هم چنین با طرح پرسش هایی از آنان، که به شرح ذیل می باشد، دریافتیم دانش آموزان علاقه زیادی به املا ندارند.

۱. نظرتان در رابطه با درس املا چیست؟

۲. چه روش هایی را در مطالعه ی درس املا به کار می برید؟

۳. کدام کتاب و درس خود را بیشتر دارید؟

به این ترتیب با پاسخ هایی که دانش آموزان به سوالات دادند و جمع بندی آنان به این نتیجه رسیدم و اما بیشترین انگیزه من ای بود که علاوه بر افزایش تعداد دانش آموزان علاقمند به املا، عاداتی را در رابطه با این مهم ایجاد کنم و همچنین روش ها و طرح های مناسبی را جهت علاقمندی آنان به درس املا فراهم نمایم. حال مسأله ای که در این جا مطرح می شود این است؛ با توجه به محور بودن دانش آموزان در فعالیت های کلاس، در راستای هدف این اقدام پژوهی چه راهکارهای عملی را می توان ارائه نمود تا میزان علاقمندی دانش آموزان به خصوص علی به املا بیشتر شود؟ تا ضمن ایجاد زمینه ی مناسب جهت آموزش املا، زمینه ی مناسبی برای آموزش کلمات دشوار و درک معنا و مفهوم آنها، افزایش دقت و تمرکز دانش آموزان و مخصوصا علی در این درس نیز ایجاد شود.

توصیف وضعیت موجود:

اینجانب مدت سال است که در آموزش و پرورش مشغول خدمت هستم. و هم اکنون نیز در آموزشگاه روستای دهنو در پایه چهارم مشغول تدریس هستم. خوب نوشتن و صحیح نوشتن یک توانایی ایست که ما به عنوان معلمان شکوفا کردن این توانایی ها را عهده دار هستیم. در ماه مهر وقتی درس را تدریس می کردم و با دانش آموزان در کلاس املا کار می کردم تمام سعی من بر این بود تا دانش آموزانم مشکلی در نوشتن نداشته باشند. زیرا هر معلمی آرزو دارد که دانش آموزانش درس های او را بهتر و آسان تر یاد بگیرند و گفته هایش در اعماق وجود دانش آموزان نفوذ کند. در بین این دانش آموزان علی در نوشتن املاهم سطح با دانش آموزان دیگر نبود و با مشکلات زیادی از جمله کند نویسی مواجه بود. با تشویق و راهنمایی به درس های کلاس توجه می کرد. برای انجام فعالیت های نوشتنی از خود علاقه ای نشان نمی داد و زود خسته می شد. در کلاس آرام و قرار نداشت همیشه با بغل دستی اش در حال صحبت بود و با استفاده از روش های مختلف تشویق مدت کوتاهی سر جای خود می نشست. بنابراین با خود اندیشیدم چگونه می توانم با تشویق علی را به درس املاء علاقه مند سازم؟

از آنجایی که دیکته یکی از مهمترین مواد درسی دانش آموزان محسوب می شود. که آن نیز به علت مهم بودن مهارت های نوشتاری است، شاید بتوان دلیل این امر را در عینی بودن مهارت های نوشتاری دانست که امکان تحلیل مشکلات کودک را فراهم می سازد. با توجه به اهمیت موضوع سعی کردم دقت و تعمق بیشتری در درس املاء دانش آموزان داشته باشم. بنابراین مشکل این دانش آموز فکرم را خیلی مشغول کرده است. از آنجایی که وظیفه شغلیم ایجاب می کرد سعی کردم برای حل این مشکل راه حلهایی پیدا کنم تا شاید بتوان با به کار گرفتن این شیوه ها به کودکانی که به علت ضعف در دیکته به آنها برچسب کم ذهنی، تنبلی، حواس پرتی، عقب مانده زده می شود کمک کرد. (مطهری، ۱۳۹۲، ص ۲۱)

اهمیت و ضرورت پژوهش :

در عصر حاضر نظام آموزش در هر جامعه نقش قاطع و سازنده ای بر عهده دارد. سرمایه گذاری های کلان و هزینه های زیادی از طرف جامعه صرف این مجموعه می شود. همه حاکی از با اهمیت تلقی شدن نظام آموزش و پرورش به طور اعم و فرآیند آموزش به طور اخص است از جمله مشکلاتی که نظام آموزشی ما با آن مواجه است. مسأله ای مشکلات دیکته نویسی است. که به هر لحاظ هزینه های تلف شده زیادی متوجه جامعه و نظام آموزشی است. زیرا زبان فارسی یکی از مشکل ترین زبان های موجود بوده و مشکلات زیاد و استثنای مختلفی که یادگیری آن ها برای دانش آموزان مشکل می باشد دارد. علاوه بر این موارد، حروف مختلفی که تنها یک صدا دارند. دندان، نقطه از مشکلات خاص نگارش فارسی است. این موانع به مشکلات نگارشی سبب می گردد. هم چنین تبعات بسیار زیان باری از نظر روحی و روانی متوجه دانش آموزان است. بنابراین انجام فعالیت های پژوهشی در مورد اختلالات یادگیری به ویژه مشکلات دیکته نویسی بسیار ضروری به نظر می رسد. تا از این طریق به دانش آموزانی که گرفتار این اختلال هستند کمک شود و هم چنین معلمان از ابعاد مختلف آن آگاهی بیشتری یابند و به کارگیری فنون خاصی از وارد شدن خسارت زیاد به نظام آموزشی و جامعه جلوگیری شود. (مطهری، ۱۳۹۲، ص ۲۵)

پیشینه تحقیق

پیشینه ی پژوهش عبارت است از بررسی تحلیلی آثار صاحب نظران و پژوهشگران در یک موضوع خاص. از این رو، فعالیت های فکری (تحلیلی و انتقادی) است که طی آن پژوهشگر، متون و آثار موجود در زمینه ی پژوهش را شناسایی می کند و بر اساس یک الگوی مشخص و با در نظر داشتن هدف خاص پژوهش خود، آنها را بررسی، تحلیل و نقد می کند تا در راستای پژوهش خود از آنها استفاده کند. (پریرخ و فتّاحی، ۱۳۸۴)

الف) مبانی نظری:

عمل نوشتن، از دیدگاه والاس و ا. مک لافلین (ترجمه: م. تقی منشی طوسی، ۱۳۷۳) با چند مهارت سرو کار دارد از جمله: توانایی نگهداری موضوع در ذهن، تنظیم موضوع به صورت کلمه‌ها، ترسیم گرافیکی شکل هر حرف و کلمه و... به عقیده‌ی آن‌ها، جای شگفتی نیست که بسیاری کودکان مبتلا به ناتوانی یادگیری از فعالیت‌های زبان نوشتاری بیزار و تا حدّ امکان گریزان باشند. در رابطه با اجرای روش‌های فعال یاددهی و یادگیری در کلاس، بریان ج، کرتی (مترجم: فروغ تن‌ساز، ۱۳۷۳) بر این نکته تأکید دارد که از جمله نتایج مفید برنامه‌هایی که دانش‌آموزان در آن فعال هستند؛ احساس رضایتی است که برای دانش‌آموز از شرکت مفید و فعالیت بدنی، حاصل می‌شود که این امر به نوبه‌ی خود در نگرش آنان نسبت به فعالیت، اعتماد به نفس داشتن و مهارت‌های همکاری‌های اجتماعی و خلاقیت تأثیر می‌گذارد. (مطهری، ۱۳۹۲، ص ۲۸)

موسوی زنجانرودی (۱۳۷۸) نیز محبت و تشویق را در تعلیم و تربیت بسیار مؤثر می‌داند و عقیده دارد که: پایه‌ی حیات بشری بسته به محبت است، محبت به هرکسی کاری است به یاد ماندنی و فراموش ناشدنی. این محبت است که یک عمر، انسان را در حفاظت خود محکم و سالم نگه می‌دارد و سلامت حیات او را بیمه می‌کند و در سرنوشت او نقش مهمی را ایفا می‌کند و ریشه عمیق روانی و روحی دارد. محبت یک مسئله فطری است و بشر طالب آن است. او توقع دارد. توقع از پدر، توقع از مادر، مربیان، معلمان و دیگران که در حاشیه قرار دارند. یکی از مباحث عمده در پژوهش پیرامون درس املا، موضوع «علل غلط‌نویسی دانش‌آموزان در املا» است که تاکنون تحقیقات بسیار در مورد آن صورت گرفته‌است. جعفریان یسار (۱۳۸۶) در این رابطه به دلایل زیر اشاره دارد:

۱. آسیب‌های زیستی یا ژنتیکی: مانند دیس‌گرافی یا دیسلکسی (آینه نویسی و وارونه نویسی)

۲. نبود هماهنگی کامل بین مغز و چشم و دست.

۳. وجود تفاوت بین زبان مادری و زبان نوشتاری.

۴. آموزش ناکافی، ناصحیح و غیر روشمند.

۵. نداشتن دقت و تمرکز دانش‌آموز در نوشتن و یادگیری مفهوم کلمات و...

ایشان برخی از «راهبردهای افزایش مهارت نوشتن (یا درست‌نویسی)» را چنین بیان می‌کنند: رونویسی دانش‌آموز از مطالبی که به آن‌ها علاقه دارد؛ خواندن برنامه‌ای و هدف‌دار؛ بازنویسی با ایجاد تغییرات جزئی؛ همچنین برخی «راهبردهایی برای تقویت درست‌نویسی (هدف املا)» که شامل: انجام تمرینات تقویت شنیداری و دیداری و بهره‌گیری از روش چند حسی است. نویسنده‌ی مقاله «روش آموزش و افزایش مهارت درست‌نویسی «فرنالد» را در تقویت املاي دانش‌آموزان مؤثر می‌داند. (هومن، ۱۳۹۳، ص ۲۵)

پژوهش‌های بسیاری (برای مثال: بهروزیان، ۱۳۸۶؛ حسینی، ۱۳۸۷) در مورد رابطه میان بازی و تأثیر آن در یادگیری انجام شده‌است. که حداقل در یک زمینه، یافته مشابهی را تأیید می‌کنند: تجارب یادگیری فعال در زبان آموزی، خواندن، نوشتن و تشخیص حروف، در کودکان بسیار مؤثر است؛ به گونه‌ای که یادگیری همراه با بازی و فعالیت، به مراتب سریع‌تر و بهتر از زمانی بوده‌است که به صورت غیرفعال به کودکان آموزش داده می‌شود؛ به خصوص اگر این فعالیت‌ها همراه با بازی‌های کنترل خویشتن همراه شوند. در مقایسه با جعفریان یسار (۱۳۸۶)، علوی مقدم و علیزاده (۱۳۸۹) به یافته‌های جدیدتری در زمینه‌ی علل غلط‌نویسی دانش‌آموزان و راه‌حل آن دست‌یافته‌اند. همین‌طور در این پژوهش به ویژگی یک املاي مناسب اشاره شده که برخی از آن‌ها عبارتند از:

الف) وحدت موضوع بسیار مؤثر است و از املاي گسسته باید پرهیز کرد. به بیان دیگر ارتباط معنایی بین جمله‌ها و عبارات املا باید رعایت شود.

ب) ساختار داستانی و روانی می‌تواند بهترین املاها را بسازد. ساخت روایی متن. انگیزه‌ی پیگیری را در دانش‌آموز تقویت می‌کند. مثل گفتن یک قصه یا داستان در یک املاي تقریری. (مطهری، ۱۳۹۲، ص ۳۱)

روش‌های درمان کند نویسی

* هرگونه ترس و اضطراب را از دانش‌آموز خود دور کنیم.

* هرگز ترغیب و تشویق دانش‌آموز خود را به خوش‌نویسی، از یاد نبرید.

* تکالیف مدرسه باید برای دانش‌آموز، شیرین و جذاب باشد.

* از مدادها و خودکارهای خیلی بلند و خیلی کوتاه به هیچ وجه استفاده نگردد.

* از میز تحریر مناسب استفاده شود.

* از کاغذ و برگ‌های سفید و مرغوب استفاده شود. (کاغذ نباید کاهی، روغنی یا موج‌دار باشد).

* به‌منظور تقویت عمل انبساط و انقباض ماهیچه‌های انگشتان، دانه‌های کوچک (مثلاً دانه‌های تسبیح) را روی زمین ریخته و از او بخواهیم آن‌ها را با سر انگشت‌های شصت و اشاره و میانه، جمع کند.

* هوا نویسی (نوشتن با قلم روی هوا و فضای اطراف): این روش در تند نویسی، کمک قابل توجهی به دانش‌آموزان می‌کند؛ چرا که این عمل در تسریع حرکات عضلات دست، بازو و ساعد و هماهنگی مغز با چشم و دست، تأثیر بسیاری دارد.

* سینه‌خیز رفتن: روزی چند دقیقه (کم‌تر از ده دقیقه) دانش‌آموز سینه‌خیز برود. این عمل در هماهنگی اعضای بدن بسیار مؤثر است.

* هر روز قبل از نوشتن تکالیف، چند دقیقه انگشتان را باز و بسته کند.

* به تجربه ثابت شده است که انجام بازی‌های محلی که با حرکات سریع و زیاد همراه است، در تند نویسی دانش‌آموزان بسیار مؤثر است.

* برای تکالیف منزل سعی شود از حروفی که دانش‌آموز در نوشتن آن مشکل دارد، استفاده شود. بدین شکل مثلاً کلماتی را از درس پیدا کرده که حروف هم‌صدا مانند (ذ ز ض ظ) داشته و یا کلماتی که به‌صورتی که خوانده می‌شوند، ولی نوشته نمی‌شوند مانند خواب.

* دانش‌آموز در منزل با کمک خانواده مطالبی که در نوشتن مشکل دارد را مطالعه کند و برای کلمات مهم هم‌خانواده پیدا کند؛ مثلاً برای کلمه‌ی «حمید»، کلمات «محمد، احمد، حامد» را می‌توان بنویسد؛ زیرا این کلمات، سه حرف مشترک دارند.

* معمولاً دانش‌آموزانی که این مشکل را دارند، قلم را با فشار زیاد در دست می‌گیرند، تا حدّی که دست آن‌ها عرق می‌کند؛ دانش‌آموزانی که قلم را با فشار زیاد در دست می‌گیرند، دچار ترس، استرس و دلهره هستند. بهتر است معلمان و اولیاء میزان فشار به قلم را کنترل کرده و بیش‌تر در مورد مسائل روحی و روانی با دانش‌آموز کار کرده و ترس و استرس را از او دور کنند.

تعریف تبیین‌واژه‌های کلیدی:

املاء فارسی از نظر علمی: به معنی پر کردن، مطلبی را تقریر کردن که دیگری بنویسد مطلبی که معلم بگوید و شاگرد بنویسد. املاء فارسی از نظر عملیاتی: متنی است به زبان فارسی که معلم یا شخص دیگری آن را قرائت می‌کند و یادگیرنده موظف است که کلمات را به درستی بنویسد. دانش‌آموز از نظر علمی: به افرادی می‌گویند که به فراگرفتن دانش، خواندن و نوشتن مشغول می‌باشند. (برگزیده‌های پژوهش در عمل، ص ۸۶)

دانش‌آموز از نظر عملیاتی: در این تحقیق منظور از دانش‌آموز کودکی است که در پایه‌ی اول مدرسه پسرانه صیاد شیرازی به تحصیل اشتغال دارد.

حافظه‌ی بینایی از نظر علمی: توانایی به خاطر سپاری و یادآوری مجدد یک کلمه و یا شیء که دیده است می‌باشد و ضعف آن در املاء باعث می‌شود که کودک مثلاً صداها را خوب در ذهن خود نسپارد و بعد برای نوشتن کلمات، آن صداها به یادش نیاید و نتواند آنها را به خاطر بیاورد.

حافظه توالی و بینایی و شنوایی، توانایی به یاد آوردن چند کلمه یا شیء که قبلاً دیده یا شنیده باشد. (کرک ساموئل، چالفانت، جیمز، ۱۳۷۷)

ب) پیشینه‌ی عملی:

هاشمی کاشی ثانی (۱۳۸۷) در اقدام پژوهی خود تحت عنوان «چگونه توانستم با روش املا‌ی آموزشی و مشارکت دانش‌آموزان سطح نمرات درس املا را ناباورانه ارتقا دهم؟» و در کلاسی با جامعه‌ی آماری ۳۲ نفر، به برخی از راهکارهای مشارکتی در تقویت املا پرداخته‌است. این راهکارها عبارتند از: مطالعه‌ی کتاب‌هایی در زمینه‌ی اختلالات یادگیری، تهیه‌ی کتاب‌های نظم و نثر مورد علاقه‌ی اکثریت دانش‌آموزان، استفاده از نظر شاگردان و اولیای آنها، بهره‌مندی از نظر اساتید محترم، تقسیم ساعات املا به دو قسمت ۱۵ دقیقه آموزش و ۳۰ دقیقه ارزشیابی.

ایشان با عمل به این راهکارها به این نتایج دست‌یافته‌بود: میزان علاقه‌مندی دانش‌آموزان به درس ادبیات را که در مهرماه ۳۷٪ بوده به ۸۵٪ افزایش پیدا کرده و میانگین نمرات املا از ۱۶/۱۲ به ۱۹/۶۵ ارتقاء یافته‌بود.

در مقایسه با هاشمی کاشی (۱۳۸۷)، پروین (۱۳۸۴) به یافته‌های مفیدتری در درس املا دست‌یافته‌است. اقدام پژوهی ایشان تحت عنوان «درس املا و بررسی راه‌های مشارکت فعالانه دانش‌آموزان در درس املا» به بررسی علل بروز مشکلات در آموزش املا پرداخته‌است. او در این زمینه یافته‌های زیر را به دست آورده‌است: بسیاری از معلمان می‌پندارند که تنها روش آموختن املا‌ی کلمات، مشق‌نویسی از روی کتاب و نوشتن دیکته از هر درس است. ولی هیچ یک از این دو راه نمی‌تواند روش مفیدی باشد. چون اولی فقط بر تمرین و تکرار طوطی‌وار تکیه می‌کند و دومی بر حافظه. املا نیز مانند سایر دروس نیاز به آموزش دارد و واگذاری آن به دانش‌آموزان و راهنمایی نکردن، سبب می‌گردد که دانش‌آموزان نتوانند آن چنان که شایسته و بایسته است در درس املا پیشرفت کنند. روش املا نوشتن یکنواخت نباشد و معلم از روش‌های دیگری به ابتکار خود استفاده نماید. آموزش املا مربوط به ساعت این درس در برنامه‌ی کلاسی نیست. بلکه اگر در همه دروس هماهنگی وجود داشته‌باشد، کمک شایانی در این راه خواهد شد. معلم به منظور گسترش دادن زمینه‌ی اطلاعات لغوی، تسهیل در فهم لغات مشکل و رسیدن دانش‌آموزان به مراحل و سطوح بالای

بادگیری، باید از لغات هم‌خانواده، مشتقات و کلمات متضاد استفاده نماید. لازم است دانش‌آموزان قواعد درست‌نویسی، رسم‌الخط مطابق با بخش‌نامه‌های ارسالی، چگونگی تصحیح املا و بارم غلط‌های املایی را قبلاً یاد بگیرند. بهتر است در حضور دانش‌آموزان مطابق با دستورالعمل تصحیح املای فارسی مصوب دفتر برنامه‌ریزی و تکالیف کتاب‌های درس تصحیح املا صورت گیرد. (مطهری، ۱۳۹۲، ص ۲۸)

ضرورت حل مشکل:

- اگر از ابتدا ضابطه و قانونی در تعلیم املاء داشته باشیم، راحت تر هستیم. (صفاپور، عبدالرحمان)
خوب نوشتن نوعی توانایی است که معلمان نقش مهمی در ایجاد این توانایی در کودکان را دارند. (زندى، بهمن ۱۳۷۹)

لازم به ذکر است که املاء و فارسی زیربنای سایر دروس هستند. برای مثال اگر دانش‌آموزی ریاضی را درست نفهمد دلیل آن همیشه ندانستن ریاضی نیست. گاهی اوقات شاگرد موضوع را نمی‌تواند درست بخواند و یا نمی‌تواند درست بنویسد بنابراین نمره نمی‌آورد. و این امر باعث شکست دانش‌آموز در زمینه‌ی تحصیلی او شده و اعتماد به نفس او را پایین می‌آورد.

حال با توجه به موارد مطرح شده در این فعالیت علمی، اهداف زیر را دنبال می‌کنم:

۱- راهبردهای چگونگی املانویسی را با توجه به شرایط سنی و سطح توانایی دانش‌آموز آموزش دهم.

۲- مهارت نوشتن را در علی افزایش دهم.

۳- اعتماد به نفس علی را بالا ببرم.

۴- مهارت خواندن را در علی پیشرفت دهم.

۵- دقت و توجه و تمرکز را در علی تقویت کنم.

۶- علاقمندی علی را به درس املاء افزایش دهم.

گردآوری شواهد یک

جهت تبیین دقیق مسئله نیاز به اطلاعات بیشتر و دقیق تر می باشد که می بایست به طریق علمی و با رعایت ویژگیهای جمع آوری اطلاعات اقدام نمود. بنابراین با توجه به ماهیت مسئله لازم بود از روش های مختلف جمع آوری اطلاعات استفاده شود که روش های بکار گرفته شده در این پژوهش عبارتند از:

الف) مصاحبه

ب) مشاهده

ج) بررسی اسناد و مدارک

د) مطالعه ی کتابخانه ای

هـ) استفاده از نظرات همکاران

اقدامات راه حل های پیشنهادی:

با در نظر گرفتن عوامل مطرح شده و راهکارهای پیشنهادی اقدامات زیر را جهت رفع مشکل به انجام رساندم:

از بین راهکارهایی که برای بر طرف نمودن مشکل املاء پیشنهاد شده بود با توجه به شرایط و امکانات مدرسه و ظرفیت دانش آموز و محدودیت زمانی روش های زیر را در کلاس اجرا کردم:

- روش چند حسی

- خواندن شعر و الگوی به یاد سپاری

- استفاده از خمیر بازی

- کشیدن نقاشی با کلمات

- برای افزایش اعتماد به نفس

- دادن مسئولیت به علی

- از بین بردن موقعیت های استرس زا برای علی در مدرسه

- علی را در گروهی قرار داده که راحت ترین موقعیت را داشته باشد...

- دو تصویر که مشابه هم هستند اما در یک یا چند مورد جزئی با هم اختلاف دارند به علی نشان داده و از وی خواسته شود تا تفاوت های بین دو تصویر را پیدا کند.

- کارت های مقوایی را گرفته روی هر کدام یک کلمه نوشته که حرف یا نقطه و یا دندان کم یا اضافی داشته باشد و علی نقص آن را پیدا کند...

برای تقویت هماهنگی دیداری حرکتی

- به وضعیت نشستن دانش آموز ونحوه ی گذاشتن دفتر روی میز توجه شود.

- به نحوه ی مداد دست گرفتن دانش آموز دقت شود.

- برای تقویت عضلات دست او گفته شود که کاغذ باطله یا کاغذ روزنامه را با دست هایش مچاله کند.

- کاغذهای باطله را قیچی کند.

- دکمه های لباس، بند کفش و زیپ را خودش باز و بسته نماید...

راهکارهای عملی جهت رفع مشکل کند نویسی در دانش آموزان ابتدایی

۱- در دانش آموزان انگیزه ی لازم را برای یادگیری املاء ایجاد کنیم . ۲- به مشکلات روانی دانش آموزاهمیت دهیم و اجازه ندهیم هنگام نوشتن املاء به مواردی به جز املاء فکر کند . ۳- هنگام نوشتن املاء کلیه ی شرایط تاثیر گذاربر نوشتن را در نظر بگیریم . ممکن است بعضی از دانش آموزان دارای نقص

شنوایی باشند . ۴- هدف خود را از درس املاء قبلا مشخص کنیم . مثلا : دانش آموزان بعد از گفتن این املاء چه مهارت هایی را باید به دست آورند . ۵- برای تدریس املاء به اندازه ی کافی وقت در نظر بگیریم . چون بعضی از معلمان به دلیل اینکه وقت کافی در نظر نمی گیرند و یا متن املاء آن ها زیاد است ، سعی می کنند متن املاء را در آخر تند تند بخوانند که برای دانش آموزان ایجاد مشکل می کند . ۶- سعی کنیم برای دانش آموزان شرایطی را فراهم کنیم تا مهارت و هماهنگی بین اعضاء بدنشان را به دست آورند . ۷- قبل از گفتن املاء متن آن را یک بار برای دانش آموزان بخوانیم تا دانش آموزان آمادگی کافی را برای نوشتن املاء به دست بیاورند . ۸- موقع املاء گفتن در کلاس زیاد حرکت نکنیم . چون حواس دانش آموزان پرت می شود . ۹- متن املاء را کاملا رسا بخوانیم و کلمات را به صورت صحیح تلفظ کنیم . ۱۰- دانش آموزان هنگام نوشتن املاء ، هجی نکنند . ۱۱- به وجه آموزشی املاء نسبت به وجه آزمونی املاء توجه کنیم . ۱۲- استفاده از یک روش برای املاء برای دانش آموزان خسته کننده خواهد بود . تا جایی که بعضی از آن ها نسبت به املاء احساس تنفر خواهد کرد . پس بهتر است شیوه های نوین و جدید گفتن املاء را در کلاس اجرا کنیم . ۱۳- سعی کنیم بین درس املا و دیگر دروس ارتباط ایجاد کنیم . ۱۴- هنگام تصحیح متن املاء کلمات درست نوشته شده توسط دانش آموز را در نظر بگیرید . نه کلمات غلط نوشته شده را . ۱۵- به معیارهای صحیح ارزشیابی مسلط باشیم . ۱۶- فرم مخصوصی تهیه کنیم تا در یک دوره ی زمانی معین اشتباهات دانش آموزان را با روش های علمی برطرف کنیم . ۱۷- با شاگردان دارای ضعف و اختلال به صورت انفرادی کار کنیم . و با والدین آن ها تماس داشته باشیم .

یافتن راه حل مناسب

بعد از جمع آوری اطلاعاتی در مورد علی و اقدامات دیگری که صورت گرفت سعی کردم برای تقویت و رفع اختلال املاء در علی راه حل های مناسبی بیابم و روزانه ۲۰- ۱۵ دقیقه در کلاس با وی کار کنم . این راه حل ها به این صورت بودند:

۱- برای تقویت توالی حافظه دیداری علی با توجه به مشکلاتی که در کلماتی مانند دارا ، مادر، را و... و امثال آنها داشت از یک سری حرکات بدنی و کارتهایی که کلماتی روی آنها نوشته شده بود استفاده شد.

۲- تقویت حافظه دیداری علی در رابطه با آموزش حروف هم صدایی مانند (ظ،ذ،ز،ض،....) با پوشاندن حروف و کلمه مورد نظر.

۳- تقویت حساسیت شنوایی : با استفاده از صداهای ضبط شده و تشخیص صداها توسط دانش آموز و یا تشخیص صدای دوستان خود با چشمان بسته.

اجرای راه حل های انتخاب شده

قبل از اجرای راه حل های انتخاب شده جدولی برای تشویق علی و ثبت میزان پیشرفت او ، ترسیم کردم و در کنار تابلو نصب کردم تا علی هم آن را ببیند، قرار شد که هر املائی که از علی گرفته می شود، نمره او در جدول نوشته شود.

در مرحله اول برای تقویت توالی دیداری کلماتی مانند "مارد " به جای "مادر" یا کلمه ی "نوزاد" به جای "نوزاد"، فعالیتهای زیر انجام گرفت:

الف- روبروی علی ایستاده و چند حرکت بدنی انجام داده و از علی خواسته شده تا او همان حرکات را به ترتیب انجام دهد و این امر دو باره انجام شد و تا نتیجه خوبی گرفته شد.

ب- روی یک کارت مقوایی کلماتی مانند مادر، نوزاد ، دارا ، سامان نوشته شده بود به علی نشان دادم و سپس آنها را مخفی کردم و از او خواستم که آن کلمات را به ترتیب بازگو کند. و سپس آن حروف کلمات را به ترتیب بنویسید در این مرحله زمان زیادی صرف شد سعی کردم کلمات بیشتری با علی کار کنم تا ترتیب و توالی را خوب یاد بگیرد.

در پایان این مرحله یعنی تقویت توالی حافظه املائی از کلماتی که امکان بر عکس نوشتن حروف باشد از علی گرفته شد و نتیجه بررسی یادداشت شد، تقریباً نتیجه خوبی بدست آمد و فقط ۲ غلط املائی داشت.

تصمیم گرفتیم برای گرفتن نتیجه بهتر مرحله (ب) را بار دیگر با علی کار کنیم این کار انجام شد و دوباره از علی املاء گرفته شد، این بار دیگر غلطی نداشت و نتیجه خوبی گرفته شد.

۲- برای تقویت حافظه دیداری علی از مراحل ذیل استفاده شد.

الف: ابتدا دو تصویر را انتخاب کرده و یک به یک به علی دادم و بعد تصویرها را مخفی کردم و از او خواستم که آن تصویر را نام ببرد بعد روش بالا را با سه - چهار تصویر انجام دادم تا حافظه دیداری علی بالا برود. دو سه مرتبه این روش انجام شد تا نتیجه خوبی داد.

ب: در مرحله بعدی چند کارت تهیه کرده و روی هر کارت کلمه ای که مربوط به کلمات کتابش باشد نوشته ، کارت ها را به علی دادم تا واژه ها را به خاطر بسپرد و بعد کارت ها را از او گرفته و دور از چشم او یکی دو کارت را برداشتم و بقیه را به علی نشان دادم و بعد از او خواستم تا کارت مربوط به واژه که برداشته شده را معرفی کند. مرتبه اول که این کار را انجام شد، علی واژه هایی را گفت که اصلاً در بین کارتها نبود. تصمیم گرفتیم واژه هایی را انتخاب کنیم که در یک گروه باشد(مثلاً از گروه میوه : سیب- گلابی - هلو - موز- پرتقال) تا بتواند جواب دهد. این روش نتیجه خوبی در بر داشت. در ادامه این مرحله یک واژه که ربطی به بقیه واژه ها نداشت به واژه ها اضافه کردم و همان واژه ها اضافه شده و واژه دیگری را برداشتم. به همین ترتیب هرمرتبه یک واژه غیر مرتبط اضافه می کردم . خوشبختانه نتیجه خوبی در برداشت.

این مرحله طی ۴ جلسه ۱۵ دقیقه ای انجام گرفت تا حافظه دیداری علی افزایش یابد.

ج- بعد از این مراحل واژه هایی را که املای صحیح آنها به حافظه دیداری ربط داشت انتخاب کردم و به علی دادم تا واژه ها را بخواند بعد کارتها را مخفی کردم و ازوی خواستم تا املای صحیح آن را با انگشت در هوا و بعد روی کاغذ بنویسد. وی در انجام این تمرین موفق بود . با انجام این تمرین روزانه ۱۰ تا ۱۵ دقیقه بعد از گذشت یک هفته دانش آموز پیشرفت خوبی داشت.

د- بعد از مرحله بالا روی هر کارت به جای یک کلمه ۲ یا ۳ کلمه نوشته می شد. بعد تمرین بالا دوباره انجام شد.

بعد از این مراحل، املائی از علی گرفتم که در آن املاء کلماتی مانند صابون، صدا، حاضر، غذا و مانند اینها بود. علی در این املاء ۶ غلط املائی داشت ولی با تشویق به او امیدواری دادم. بعد یکی از لغات را پای تابلو نوشتم مثلاً کلمه "ناظم" تا علی آن را نگاه کند و بخواند سپس روی حرف "ظ" را پوشاندم و از علی خواستم تا آن را با یکی از چهار حرف (ذ، ز، ظ، ض) کامل کند، بعد کلمه صحیح را نشان دادم تا اگر غلط حدس زد آن را اصلاح کند و درستش را کنارش بنویسد. این مراحل را با کلمات زیادی با حروف هم صدا پیش بردیم تا اینکه دانش آموز پیشرفت خوبی داشت. املائی بعدی که از علی گرفتم نتیجه خیلی خوبی بدست آمد که بسیار رضایت بخش بود.

یکی از مشکلات دیگر علی ضعف در حافظه شنوایی او بود. مثلاً به جای کلمه "رفتند" "رفتن" یا به جای کلمه "ماه" "ما" می نوشت که باید این مشکل برطرف می شد.

الف- در مرحله اول از دانش آموزان کلاس خواستم تا یکی یکی (البته نه به ترتیب نشستن بر روی میز) علی را صدا بزنند. و علی بعد از شنیدن صدای هر کدام نام دانش آموز را بگوید. علی این مرحله را به خوبی پشت سر گذاشت.

ب- در مرحله بعد صدای چک چک آب، باران، ضربه انگشت به در و شیشه، برخورد توپ با زمین و امثال آنها را از طریق نوار کاست ضبط کردم و از علی خواستم که به آنها گوش کند و صدای هر کدام را تشخیص دهد و بیان کند. در این مرحله علی از جلسه اول فقط توانست دو تا از موارد را درست جواب دهد. در جلسه بعدی دوباره این مراحل تکرار و علی خیلی خوب با صداها آشنا شد، این کار خیلی خوب صورت گرفت و پیشرفت خوبی داشت.

ج- در مرحله سوم املائی به صورت جمله ای از علی گرفته شد که همانطور که قبلاً گفتم تمام کلمه ها را نوشت و این بار چون بیشتر روی کلمه هایی که حساسیت شنوایی داشتند تأکید کردم املائی علی در حد

انتظار بود ، املای صحیح کلمات را روی برگه ای نوشتم و همراه با یک ماژیک قرمز به علی دادم و از او خواستم تا خود املای صحیح کلماتی که غلط نوشته را توی برگه پیدا کند و زیر هر کلمه ای که غلط نوشته بنویسد. این نوع املاء طی سه مرحله ادامه پیدا کرد تا اینکه علی خیلی خوب بر موضوع تسلط پیدا کرد.

در پایان املایی ترکیبی از سه مرحله کلی تقویت حافظه از علی گرفتم. اول متن مورد نظر را برای علی خواندم تا او کلمه ها را در ذهن خود مجسم کند و آنها را به یاد آورد. هنگام خواندن متن از علی خواستم تا کلمه ای را که نوشتن برایش مشکل است را بگوید او کلمه های "مصطفی، انتظار، خداحافظی" را نام برد. من هم برای اینکه خودش به صحت آن هاپی ببرد . او را پای تابلو آوردم و از او خواستم تا کلمه ی "انتظار" را بنویسد. یک بار با حروف "ت ، ز"یه بار با حروف "ت، ظ" و یک بار ب حروف "ت،ض" و یک بار با حروف "ط،ظ" و یک بار با حروف "ط، ز" بنویسد، و به او گفتم که به نظرش کدام کلمه زیباتر و آشناتر است او دقیقاً شکل "انتظار" را نشان داد. با کلمات دیگر هم این کار را کردم و بعد شروع به نوشت املاء کرد، او در املايش اشتباهی نداشت. و من به موفقیت و پیشرفت وی پی بردم.

ارزیابی نتایج بدست آمده

با انجام مراحل که برای کاهش ضعف دانش آموز طی شد خوشبختانه بعد از سی جلسه دانش آموز به درس املاء خیلی علاقه مند شد و پیشرفت قابل ملاحظه ای داشت طوری که والدین علی از پیشرفت فرزندشان ابراز رضایت کردند و پیشرفت خیلی خوبی داشت تصمیم گرفت راه کارهای انجام شده را در یک جلسه با معلمان مدرسه در میان بگذارد تا معلمان هم از آن بهره ببرند. بنابراین نتیجه گرفته شد که اگر معلمان درس املاء را همان طور که جدی می گیرند روش تدریس آن را نیز مطابق با روش تدریس های ارائه شده در کتاب های مراکز تربیت معلم تدریس کنند، به نظر می رسد که دانش آموزان مشکلی در این درس نخواهند داشت. گروههای درسی نقش عمده ای در آشنایی و یاد آوری روش تدریس املاء را برعهده دارند. تا زمانی که دانش آموزان درمهارت خواندن پیشرفت نکرده اند صحبت از املاء گرفتن بی مفهوم خواهد بود.. استفاده از شیوه های یاران در یاد گیری، املاي دو نفره پای تابلو ، املاي کامل کردنی ، املاي فرد از

خودش ، تصحیح کردن املاء توسط خود دانش آموز شیوه های مؤثری در روش تدریس های جدید هستند. در روش های سنتی املاء، از دانش آموز املاء گرفته می شد بدون اینکه دانش آموز در کنار معلم به غلط های خود پی ببرد فقط در آخر از دانش آموز خواسته می شد از روی غلط هایش بنویسد. شاید این روش کارآمد باشد ولی برای بهتر مسلط شدن دانش آموز به درس املاء و قوت گرفتن دانش آموزان ضعیف، روش های جدید بهتر هستند. (مطهری، ۱۳۹۲، ص ۴۱)

گرد آوری شواهد دو

نتایج مثبت : با توجه به راه کارهایی که برای کاهش مشکل علی در درس املاء انجام گرفت علی در درس املاء توانست خودش را به سایر دانش آموزان برساند و در نوشتن کلمه هایی که قبلاً در حیطه توالی حافظه ای مشکل داشت با انجام راه کارهایی و بالا بردن اعتماد به نفس او املائی علی به حد ایده آلی رسید و او توانست کلمات را راحت بنویسد و در حیطه تقویت حافظه ای به خوبی توانست کلمات را به خوبی تشخیص دهد و بنویسد. علی با پیشرفت در درس املاء اعتماد به نفس بالایی پیدا کرد به طوری که اکثر مواقع در کلاس خودش داوطلب نوشتن املاء بر روی تابلو می شد.

ارزیابی نتایج:

با بکارگیری روش های یاد شده این دانش آموز در نوشتن املاء دیگر مشکلی نداشت. با اشتیاق املاء می نوشت. دیگر در درس املاء دلهره نداشت به راحتی دفترش را در می آورد و هر کلمه ای که به او می گفتم به راحتی صدا می کشید و می نوشت. مادرش خیلی خوشحال بود می گفت: راحت شدم دیگر در خانه جنگ و دعوا نداریم و هر متنی را بگویم به راحتی می نویسد.

نکات برجسته روش آموزش املاي فارسي :

۱- توجه بیشتر به وجه آموزشی درس املا نسبت به وجه آزمونی آن، ۲- انعطاف پذیری در انتخاب تمرینات در هر جلسه املا، ۳- توجه به کلمات به عنوان عناصر سازنده جمله های زبانی، ۴- ارتباط زنجیر وار املاهای اخذ شده در جلسات گوناگون (مطهری، ۱۳۹۲، ص ۱۲)

معیارهای ارزشیابی

عناصر دیگر روش آموزش املا، را به این صورت هم میتوان مرحله بندی کرد :

گام اول، انتخاب متن املا و نوشتن آن روی تخته سیاه و خواندن آن

گام دوم ، قرائت املا توسط معلم و نوشتن آن توسط دانش آموزان

گام سوم ، تصحیح گروهی املاها و تهیه فهرست خطاهای املايي

گام چهارم ، تمرینات متنوع با توجه به اولویت بندی اشکالات املايي استخراج شده.

انتخاب متن : در انتخاب متن املا به موارد زیر توجه شود : ۱- متن مورد نظر حاوی جمله باشد و از انتخاب کلمه به تنهایی خودداری شود. ۲- کلمات سازنده جملات متن از حروفی تشکیل شده باشند که قبلا تدریس شده اند. ۳- کلمات خارج از متن کتاب های درسی ، از ۲۰ درصد کل کلمات بیشتر نباشد. ۴- علاوه بر جملات موجود در کتاب های درسی ، با استفاده از کلمات خوانده شده ، جملات دیگری هم در نظر گرفته شوند . ۵- در هر جلسه از کلماتی که در جلسات قبلی برای دانش آموزان مشکل بوده اند نیز استفاده شود تا بتوان درجه پیشرفت شاگردان را اندازه گیری کرد.

قرائت: معلم متن املا را از روی تابلو پاک کرده ، پس از آماده شدن دانش آموزان ، آن را با صدایی بلند و لحنی شمرده و حداکثر تا دو بار قرائت می کند . البته هنگام قرائت متن املا از خواندن کلمه به کلمه خودداری کرده ، متن را به صورت گروههای اسمی و فعلی یا جمله کامل قرائت می کند تا دانش آموزان با

بافت جمله و معنای آن آشنا شوند . متن املا را با سرعت مناسب تکرار می کند تا کند نویسان هم ، اشکالات خود را بر طرف نمایند .

تصحیح گروهی : این گام با مشارکت کامل دانش آموزان انجام می شود و معلم بدون اشاره به نام آنان تک تک املا ها را بررسی و مشکلات را استخراج می کند . به این ترتیب که معلم املائی اولین دانش آموز را در دست می گیرد و به کمک دانش آموز کلمات یاد شده را رونویسی می کند. سپس املائی دومین ، سومین و تا آخرین دانش آموز کلاس را در دست می گیرد و به کمک همان دانش آموز یا دانش آموز دیگری ، صورت صحیح غلط های املائی را روی تابلو ثبت می کند . البته هر جا که غلط ها تکراری بودند جلوی اولین مورد آن یک علامت (مثلا) می زند . در پایان با شمردن غلط ها ، اشکالات املائی دانش آموزان را اولویت بندی می کند .

تمرینات متنوع : در این گام معلم با توجه به مهمترین و پر تعداد ترین اشکالات املائی دانش آموزان با بکار گیری انواع تمرینات حرف نویسی و کلمه نویسی و همچنین تمرینات کلمه سازی و جمله سازی به تقویت توان نوشتاری دانش آموزان می پردازد .

راههای پیشنهادی برای تقویت املائی دانش آموزان ضعیف

با مطالعه اطلاعات جمع آوری شده در جلسه شورای معلمان جهت تقویت املا با پیشنهادات متعدد همکاران مواجه شدیم ، این پیشنهادات از این قرار بود : ۱- دقت به مشق (رونویسی) و تصحیح غلط ها و رعایت خط زمینه ۲- توجه به دست ورزی در دوره آمادگی ۳- مطمئن شدن از شناخت حروف الفبای فارسی ۴- بررسی دقیق تکلیف شب در خانه ۵- توجه بیشتر به دانش آموزان کند نویس ۶ - پرهیز از حرکات اضافی موقع گفتن املا ۷- استفاده از دانش آموزان ممتاز برای روخوانی و تکرار و تمرین در کلاس ۸- توجه به نوع نشستن ۹- استفاده از کارت تند خوانی ۱۰ - ترکیب صامت و مصوت ۱۱ - اطمینان از تلفظ صحیح حروفات توسط دانش آموزان ۱۲- تصحیح املا توسط خود دانش آموزان (دلاور، ۱۳۹۱، ص ۳۳)

نتیجه‌گیری

در طول زمانی که از عمر تعلیم و تربیت مدرن می‌گذرد، رفته رفته بر دست اندرکاران علوم طبیعی محرز گشته است که تحقیقات دانشگاهی به تنهایی پاسخ‌گوی مسائل و مشکلات علمی آموزش و پرورش نیستند. لذا این نقطه عطفی شد برای شروع نوعی دیگر از پژوهش که بتواند مسائل واقعی محیط کلاس درس و آموزش را حلّ و فصل کند، این تحقیق همان اقدام‌پژوهی است. من نیز تلاش کردم که با استفاده از این بستر آماده برای حل مسأله‌ای که در کلاس خود با آن روبرو بودم، گام بردارم و برای رسیدن به وضع مطلوب تلاش کنم. هدف اساسی برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی، توجّه به تقویت و پرورش مهارت‌های چهارگانه است. به طوری که دانش‌آموزان در گفت و شنودها شرکت و ارتباط برقرار کنند و افکار، احساسات و نظرات خود را به دو صورت گفتار و نوشتار بیان کنند. در این راستا نوشتن، مرحله‌ی نهایی و متکاملی است که بر شنیدن، گفتن و خواندن استوار می‌گردد. چاره‌اندیشی برای حلّ مشکلات دانش‌آموزان در این حوزه امری بدیهی و ضروری است. معلّم بایستی با کمک ابزار دقیق علمی و روان‌شناسی پای به این مرحله بگذارد. روش‌های قدیمی از جمله: تکرار و تمرین خسته‌کننده و رونویسی‌های بی‌هدف، ناکارآمدی خود را در این زمینه به اثبات رسانده‌اند. این‌گونه راه‌حل‌ها نه تنها مشکلی را از دانش‌آموزان برطرف نمی‌سازد؛ بلکه نوعی ملال و دل‌زدگی را نیز پدید می‌آورد.

کار یک معلّم در زمینه‌ی استفاده از روش‌های مختلف تدریس را می‌توان به کار یک نقّاش تشبیه کرد. همان‌طور که یک نقّاش برای ترسیم و خلق یک تابلوی نقّاشی از رنگ‌های مختلف استفاده می‌کند. هرگاه لازم باشد، آنها را درهم می‌آمیزد تا اثر هنر خود را به بهترین شکل ممکن به وجود آورد. یک معلّم هم پس از آشنایی با اصول و مراحل اجرای الگوهای گوناگون تدریس در عمل و هنگام ارائه‌ی درس می‌تواند با تشخیص موقعیت و توجّه به توانایی‌های دانش‌آموزان و بر حسب نوع مفهوم، ترکیبی از الگوهای مختلف تدریس را به کار برد. (دلاور، ۱۳۹۱، ص ۳۳)

من در این طرح تلاش می‌کردم با استفاده از روش‌ها و راه‌حل‌های مختلف برای بهبود وضعیت دانش‌آموز در اشکالات املایی رایج، به ویژه تقویت حافظه‌ی دیداری گام بردارم. در این راستا سعی می‌کردم به علائق دانش‌آموزان توجه نمایم. به ویژه به روش‌هایی که با بازی و مسابقه همراه بودم؛ تا با ایجاد علاقه در دانش‌آموزان آنان را به فعالیت واداشته و آموزش درس املا را برایشان، جذاب و شیرین کنم.

در پایان بایست پذیرفت که درس املا نیز مانند سایر دروس نیاز به توجه و بازنگری دارد و در این زمینه روی آوردن به روش‌های فعال تدریس، توجه به علاقه‌ی دانش‌آموزان، اجتناب‌ناپذیر است. بدین منظور می‌بایست ابتدا در نگرش و نحوه‌ی برداشت همکاران از این درس و سپس نحوه‌ی تدریس آن بازنگری‌های جدی صورت پذیرد تا یادگیری سریع‌تر و ماندگارتر ایجاد شود.

ارائه پیشنهادات

پیشنهاد به همکاران:

- همکاران محترم قبل از هر اقدامی علت مشکل را پیدا کنند و بعد با ارتباط صمیمانه‌ی خود با شاگردان مشکل را برطرف نمایند.

- برای یادگیری نشانه‌ها از روش چند حسی استفاده نمایند زیرا این روش باعث یادگیری بهتر می‌شود.

- از پرونده‌ی دانش‌آموزان استفاده کنند که نیاز ضروری است برای شناخت اولیه شاگرد.

- تشکیل جلسات آموزش خانواده هر ماه یکبار. زیرا خانواده نقش اساسی را در آموزش و تربیت فرزندان ایفا می‌کند و هر چه رابطه و تعامل بین خانواده و مدرسه یعنی والدین دانش‌آموزان با معلم بیشتر باشد مطمئناً این تاثیرگذاری بیشتر است.

- در تدریس خود از الگوی یادسپاری استفاده نمایند زیرا یادگیری برای دانش‌آموزان با این روش راحت‌تر شده و مطالب بهتر در ذهن دانش‌آموزان می‌ماند.

- از دادن تکالیف بی هدف در منزل بپرهیزند.

- از آن جایی که آگاهی از پیشرفت در ایجاد انگیزه تاثیر بسیار دارد، پس نیاز است که دانش آموز را از پیشرفتش آگاه کرده و نقاط قوتش را برجسته نمایند.

- جهت افزایش اعتماد به نفس دانش آموزان هرگز کاری را که خارج از تواناییهای دانش آموز است از او نخواهند.

- اعتماد به نفس دانش آموزان را با یادآوری ویژگی های مثبت بالا ببرند.

پیشنهاد به اولیا:

- اولیاء محترم با مدرسه بیشتر در ارتباط باشند.

- در جلسات آموزش خانواده ی ماهانه حتماً شرکت نمایند.

- مشکلات آموزشی فرزندان شان را جدی گرفته و با معلم مربوطه همکاری لازم را داشته باشند.

- در انجام فعالیتهای مربوط به خانه که معلم کلاس برای به وجود آمدن مهارت در دانش آموز می دهد فرزندان را یاری نمایند.

پیشنهاد به مدیر مدرسه:

- گذاشتن جلسات آموزش خانواده برای اولیاء کلاس اول در فصل تابستان.

- معرفی دانش آموزان برتر به صورت هفتگی یا ماهانه سر صف.

- تشکیل بانک جایزه در مدرسه و تشویق دانش آموزان از طرف مدیر مدرسه.

- بهتر است مدیران مدرسه در کلاسها حضور یابند و با دانش آموزان ارتباط صمیمانه برقرار نمایند.

راهکار برای درمان کند نویسی

کودکان کند نویس قلم را با فشار زیاد در دست می‌گیرند تا حدی که دستشان عرق می‌کند. معلمان باید میزان فشار وارد کردن دست بچه‌ها به قلم را کنترل نمایند. همچنین نکات دیگری نیز باید مورد توجه قرار گیرد از جمله:

هر گونه ترس و اضطراب را از کودک دور سازید.

تکالیف مدرسه باید برای دانش آموز شیرین و جذاب باشد.

به هیچ وجه از مدادها و خودکارهای خیلی بلند و خیلی کوتاه استفاده نشود.

از کاغذ و برگه‌های سفید مرغوب استفاده گردد؛ در ضمن کاغذها نباید کاهی، روغنی و موج دار باشند.

هیچ گاه از کاغذهای بدون خط زمینه در ابتدای آموزش کودکان استفاده نشود.

تا حد ممکن در مدارس از تخته‌ی دارای خط زمینه استفاده شود و اگر از تخته وایت برد استفاده می‌گردد، قلم‌هایی با قطر کوچک به کارگیرید. البته در دوره‌ی ابتدایی نوک قلم وایت برد باید از نوع گرد باشد نه مورب.

معلمان پیش دبستانی و کلاس اول باید طرز صحیح قلم به دست گرفتن دانش آموزان را هر روز کنترل کنند. قلم باید میان چهار انگشت شصت، اشاره، میانه و انگشتی قرار گیرد. قسمت انتهای قلم را نباید گرفت؛ همچنین انگشتان نباید زیاد به نوک قلم نزدیک باشد.

به منظور تقویت عمل انبساط و انقباض ماهیچه‌های انگشتان دانش آموزان بهتر است دانه‌های تسبیح را روی زمین ریخته و از کودک بخواهیم آن‌ها را با سر انگشت شصت، اشاره و میانه جمع آوری کند

هوا نویسی (نوشتن با قلم روی هوا و فضای اطراف) کمک قابل توجهی در تندنویسی می‌کند، این عمل به تسریع حرکات عضلات دست، بازو، ساعد و هماهنگی مغز با چشم و دست تأثیر بسیاری دارد.

حتماً فاصله و زاویه دید کودک تا دفتر را همواره کنترل نمایید.

بیشتر فعالیت‌های نوشتاری بچه‌های کند نویس باید در مدرسه و میان همکلاسی‌ها انجام گیرد تا حس رقابت کودک تحریک و خودباوری او رشد کند.

هر چند وقت یک بار مسابقه‌ی تند نویسی در کلاس انجام گردد تا این گونه کودکان به فعالیت واداشته شوند.

رنگ آمیزی نقاشی‌ها به صورت حرکت افقی، عمودی و مورب کمک شایانی در تندنویسی دانش آموز دارد.

کودکان کند نویس را وادار سازید تا روزی ۵ دقیقه سینه خیز بروند، چون این عمل در هماهنگی اعضای بدن بسیار موثر است. همچنین قبل از نوشتن، هر روز ۵ دقیقه انگشتان کودک را نرمش باز و بسته بدهید.

ترغیب و تشویق بچه‌ها به خوش نویسی و تندنویسی نیز موثر می‌باشد.

به علت خستگی زودرس این گونه دانش آموزان، بهتر است فعالیت‌های آنان در چند مرحله انجام گیرد؛ در ضمن به آن‌ها تکالیف کم حجمی بدهید.

تجربه ثابت نموده انجام بازی‌های محلی که با حرکت سریع و زیاد همراه است، در تندنویسی کودک موثر می‌باشد.

فهرست منابع:

- کریمی، یوسف (۱۳۹۲). روانشناسی اجتماعی: نظریه ها، مفاهیم و کاربردها. تهران: نشر اسباران.
- کریمی، یوسف (۱۳۹۰). روانشناسی اجتماعی: نظریه ها، مفاهیم و کاربردها (چاپ یازدهم). تهران: نشر اسباران.
- کریمی، ی. (۱۳۸۹). روانشناسی اجتماعی: نظریه ها، مفاهیم و کاربردها (چاپ یازدهم). تهران: نشر اسباران.
- وینرایت، ویلیام (بی‌تا). عقل و دل. ترجمه: محمد هادی شهاب (۱۳۹۴). قم: انتشارات پژوهشگاه علوم و معارف اسلامی.
- مارشال، کترین و راسمن، گرچنب. (۲۰۱۴). روش تحقیق کیفی. ترجمه: علی پارسائیان و سید محمد اعرابی (۲۰۱۶). تهران: انتشارات دفتر پژوهشهای فرهنگی.
- مارشال، ک. و راسمن، گ. ب. (۲۰۱۵). روش تحقیق کیفی. ترجمه: علی پارسائیان و سید محمد اعرابی (۱۳۷۷). تهران: انتشارات دفتر پژوهشهای فرهنگی.
- سرمد، زهره، بازرگان، عباس و حجازی، الهه. (۱۳۹۴). روشهای تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگه.
- سرمد، زهره، بازرگان، عباس و حجازی، الهه. (۱۳۹۱). روشهای تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگه.
- سرمد، ز.، بازرگان، ع. و حجازی، ا. (۱۳۸۹). روشهای تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگه.